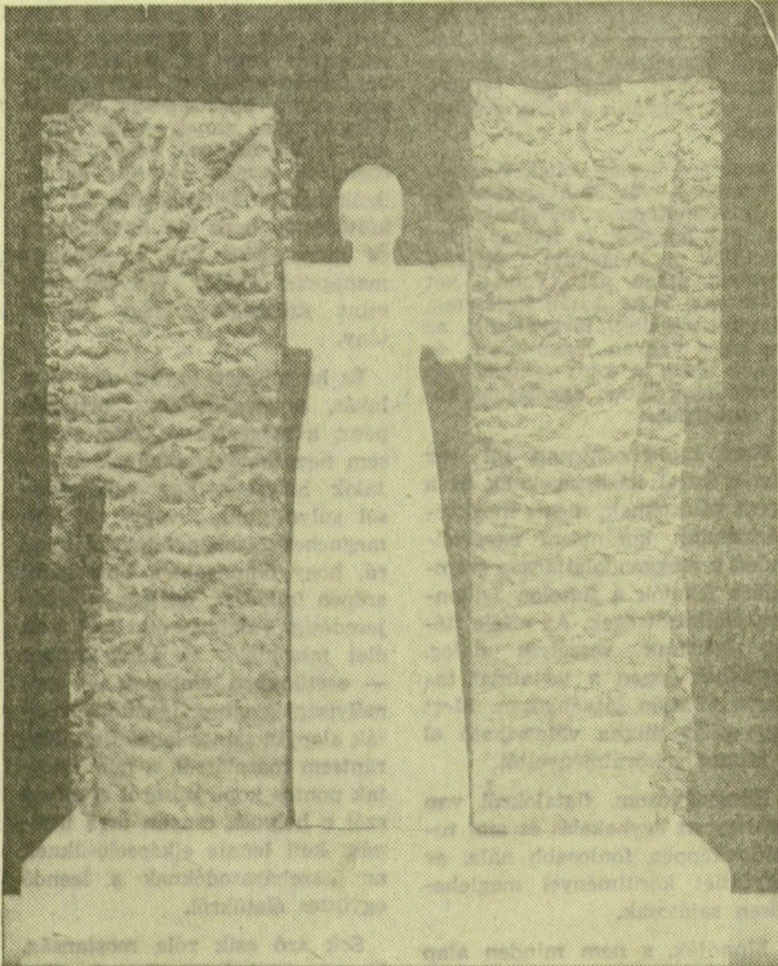
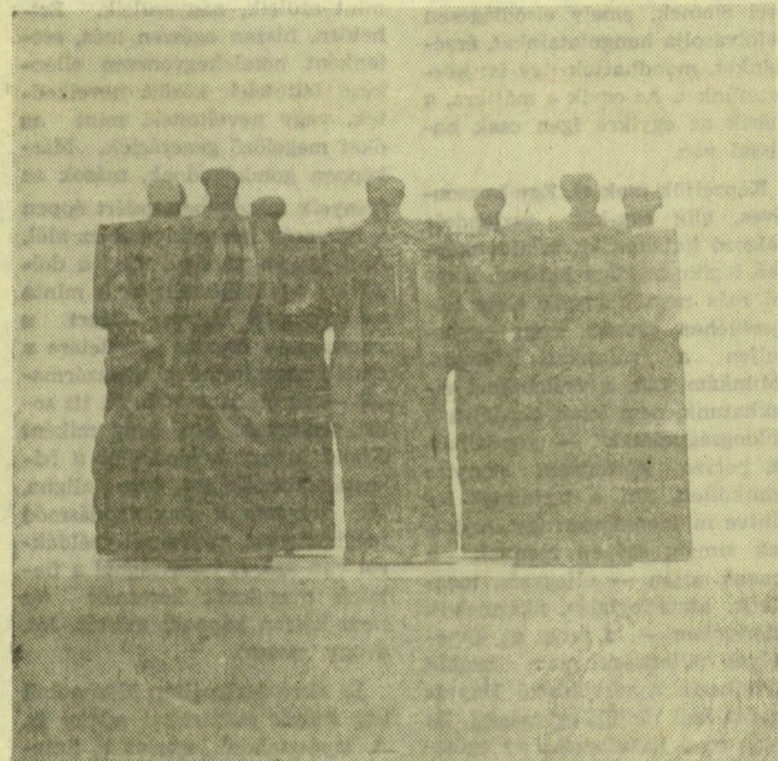

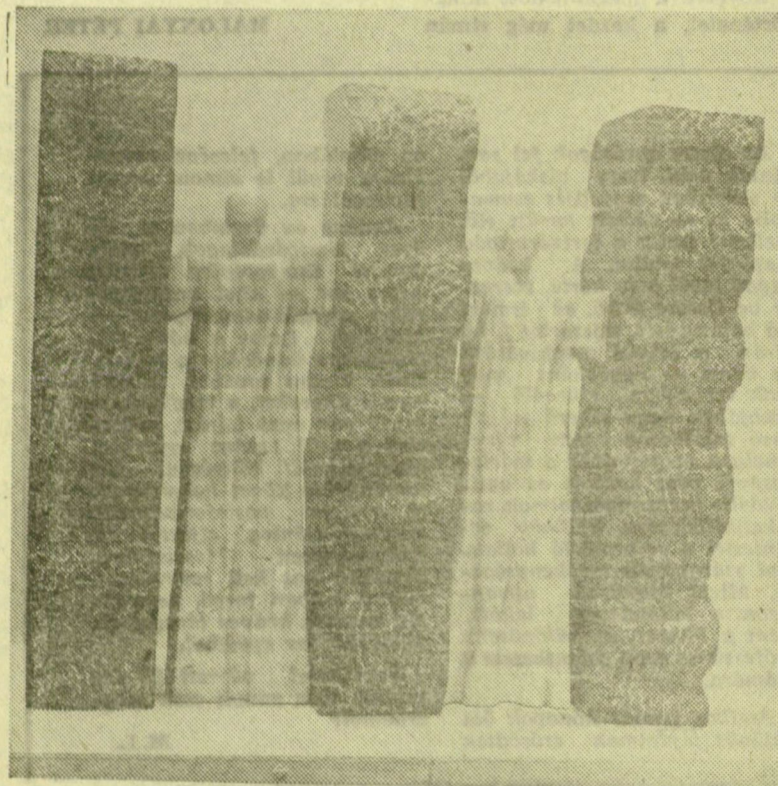
Váró Márton szobrai

GYŐZELEM

KÓRUS

ÜNNEP

No, már megint fölalták a spanyolviaszt — mondjuk időnként idegesen, s nagyjából-egészéből megvetően könyveljük el, ha valakinek semmi új nem jut az eszébe, legföljebb réges-régi újdonságokat melegít föl ismét. Pedig talán nem is lenne rossz olykor fölaltálni a spanyolviaszt, megvalósítani, általánossá tenni azt, ami már helyel-közzel létezik, vagy éppen a világ jó részén általánosan létezik. Hogy például mire gondolok? A kulcsra, azaz a kulcsra kész átadásra.

Nézzük meg először is, hogyan fest a világ nagyobb részén egy tipikus építkezés! Valaki, valamilyen cég rendelkezik egy bizonyos összeggel, és építtetni akar — természetesen azt — egy szállodát. Körülnéz a számba jöhető építési vállalkozók között, ajánlatokat kér, s elfogadja a pénzben, határidőben, minőségben és teljesítményben számára legkedvezőbb ajánlatot. Még a tervek megkonzultálja az építési vállalkozóval, azután megkötik a szerződést, amely tartalmazza a határidőt, a végösszeget, s azt, hogy milyennek is kell lennie annak a szállodának. Azután — ha éppen úgy akarja — a megrendelő már legföljebb csak az átadásnál jelenik meg, amikor ellenőrzi, hogy mindent a megfelelő minőségben készítették-e el, s ha igen, akkor, amennyiben határidőre elkészült a munka, kifizeti a szerződésben kikötött összeget. Sem többet, sem kevesebbet, s átveszi a szállodát.

Vajon hogyan zajlik ma Magyarországon egy tipikus építkezés? A megrendelő — mindenképp előtt a lehetséges kivitelezővel egyeztetve — elkészítteti a tervező vállalattal a leendő szálloda terveit úgy, hogy megmondja, mennyi pénzt mit szeretne kapni. S a gondok már itt kezdődnek, mivel a tervek rendszerint eleve 20—100 százalékkal nagyobb költséggel kalkulálnak, mint amennyit a megrendelő megadott. Akkor következnek az áttervezések, az „igénycsökkentő” módosítások. Ha végre dűlőre jutnak, akkor a megrendelő megkezdí kálváriáját a kivitelezővel. Esetleg például kiderül, hogy a kezdetben számításba jövő építő cég nem vállalja a munkát, így újat keresnek. Akkor viszont az derül ki, hogy az új kivitelező ugyan fölépítené a szállodát, de azzal a technológiával, amellyel az előzetes kivitelező megállapodás alapján megtervezte, ő nem tud dolgozni. Tessék áttervezni! (Így kellett áttervezni például az újszegedi magasházat is.) Szerencsésebb esetben természetesen vállalja a munkát az eredeti kivitelező, aki elfogadja az ő általa javasolt technológiát.

Am az igazi kálvária csak most következik. Igaz, minden szerződésben szerepel egy fix végösszeg, ám ezt csak nagyon kevés esetben veszik komolyan. Építkezés közben a megrendelő sorozatosan kapja a részszámlákat a kivitelezőtől, s az ezen részek-

Séta a spanyolviasz körül

ből összeálló egész csak nagyon ritkán egyezik meg a szerződésben foglalt végösszeggel. Márpedig fizetni soha sem a szerződés szerint kell, hanem mindig a tényleges, pontosabban az elszámolt költségek szerint. S mivel a tényleges és az elszámolt költségek nem mindig egyeznek — nagyobb beruházásnál akár több százszoros, több milliós eltérések is adódhatnak —, az építető, mit is tehetne mást, minthogy legálább két három embert (szakembert!) foglalkoztat a beérkező számlák hitelességének ellenőrzésével, hogy azért ne fizessen rá a boltra. (A Szegedi Konzervgyárban például a beruházási csoport teljes energiáját lekötötte most az új paradicsomvonal számláinak ellenőrzése.)

Nem akarom tovább sorolni egy mai átlagos építkezés nyűgeit, gondjait. Alighanem ennyi is elég a helyzet jellemzésére. S ilyenkor óhatatlanul megfordul az ember fejében: — miért nem találják már föl végre a spanyolviaszt? Azt, ami a világ jó részén ma is általánosan tekinthető.

Persze, ez nem afféle szónoki kérdés. És nem is csak kérdés, hanem szándék is. Több sürgető határozat is született ugyanis már arról, hogy el kellene terjeszteni a nálunk még csak helyel-közzel meglévő fővállalkozói rendszert, amely a világ nagyobb részén természetes dolog az építető, s mi több, az építő számára is. Ebben a szisztemában gyakorlatilag egyetlen egy szerv fogja össze a beruházás egész menetét, a tervezéstől a kulcsra kész átadásig. Csakhogy hiába vannak határozatok, döntések, az „új” metódus nemigen akar terjedni minálunk. S ez nagyjából érthető is, hiszen többnyire az építőipar diktálja a feltételeket, számára pedig jóval előnyösebb a jelenlegi rendszer. Nemesak azért, mert így egyszerűbb a dolga, hanem azért is, mert például a határidők csúszása következtében bekövetkező drágulás így végül a megrendelőt terheli, s nem a kivitelezőt. Egy-két éves késés esetén így mégis csak a kivitelező jár jobban mindenféle kötbér ellenére, hiszen végül is nem kell fizetnie az anyagárak drágulásából adódó többletkiadásokat.

Igaz, volt már hazai példa is a jó fővállalkozói megoldásra, csak hogy még kevés. Hírlik, hogy jugoszláv cégek a szombathelyi áruház után újabb magyarországi építkezésekbe fognak — szállodákat és áruházakat építenek majd. Természetesen fővállalkozói rendszerben, rövid határidőre és fix összegért. Ha csúsznak a

határidővel, ha a szerződésben rosszul kalkulálták azt a fix összeget, hát az ő bajuk, csak ők fizethetnek rá!

Ugye, meglepően hat? Remélhetőleg az építetők számára is meglepő lesz, s ezután igényesebbek lesznek hazai megrendelőiknél is. Igaz, igényességükkel föltehetően nem mennek majd sokra, de talán jogalkotásunk végre fölbuzdul a példán, s itthon is igyekeznek általánossá tenni azt, ami még csak fehér hollónak számít. A jelenlegi szituációban ugyanis alighanem csak adminisztratív döntéstől, vagy új jogi szabályozástól várhatjuk, hogy elterjedjen a fővállalkozói rendszer.

Szóval: találjuk már föl végre a spanyolviaszt! Lehet, hogy destruktívnak hat, amit mondom, de elmondom. Nekem ne adjon a kisiparos számlát, de végezze el a munkát gyorsan és kifogástalan minőségben. Ha ezért netán 20—30 forinttal többet is fizetnek például az autószerelőnek, mint ami a hivatalos taksa szerint járna neki, még mindig én jártam jól. (Főleg akkor, ha a precíz számlát adó szervizben netán az általam vitt alkatrészt is fölszámlázzák, s amellet még egy-két kocsi tartozéknak lába kél a két óra helyett két napig tartó javítás idején.) S ehhez az is hozzátartozik, hogy a maszek — igaz, számla nélkül — olykor elképesztően kis összeget kér egy valóban kis munkáért. Olyan kis összeget, hogy egy jobb szervizben a számla kiállítása többbe kerülne...

Vagyis egy kevésbé agyonszabályozott megrendelő-kivitelező viszonyban kölcsönös a kockázat. A vállalkozó, ha rosszul kalkulálja a szerződésben megszabott árat és határidőt, rosszul jár. Ha viszont a megrendelő kalkulálja magasabbra a szükségesnél a beruházáshoz szükséges összeget, hát ő fizet rá. De mentesül attól, hogy folyamatosan bajlódjon a számlákkal, hitelességük ellenőrzésével, s végül viselje a kivitelező hibájából, a határidők csúszásából adódó többletköltséget. A fix összegre szóló szerződésnél, a fővállalkozói rendszerben a két tényező — a kivitelező kisebb, vagy a megrendelő nagyobb kalkulációja — végül is, néhány százalékos eltéréseknel, kiegyenlítheti egymást hosszabb távon. Csak egyet nem enged meg ez a mechanizmus: a hanyag, lezser, „majd-csak-valamikor-és-valahogyan-készen-lesz” munkát. Arra ugyanis mindenképpen a kivitelező fizetne rá. De hát, ha rosszul dolgozik, hadd fizessen...

SZÁVAY ISTVÁN

Balogh Attila

Vers

Orgonabokrok sípjai muzsikálnak,
tenor-vajúdásaikat a szél gégémbe lihegi,
de én sírni nem fogok soha,
pedig Vera kilépett fehérneműjéből
és átugrott a mindenségbe.
Terézia ebédelni siet,
Magda férjhez ment,
József Attila pedig
lányok szívehez épít vasutat,
csak én vagyok itt:
a bizonytalan jövőt ringató babakocsikhoz,
kardvirágok csatáitól én vérzem

[a Botticelli-Tavaszt]

anyám meséiben
én vagyok az első kívánság,
szegénységében a király,
a verslábak futkosásaiban én menekülök
a lap számárfülébe suttogom énekem,
az én bőröm alatt mocorog a sötét,
de én világosan látom a helyzetet:
anyám szoknyája a kullók közt libben
biciklizni tanul a munkásosztály.

Eörsi István

Állati

„Olyan állati vagy ilyenkor”
s nézi a testemet —
vérel telve tűnődöm:
angyalnak lenni jó lehet.
Angyalnak vagy szeráfnak,
ki csak kardját vonja ki,
lángpallosa fölállhat,
mégsem lesz állati.

Szegény állati testem,
miközben megfeszül,
szemének kék fényétől
megszégyenül.
Magába visszabújna,
boldog, kit ólja véd,
de nem bírja nem kérni újra
királyi edelét.

„Olyan állati vagy ilyenkor” —
de tudom, míg működök:
leszek még éteri szellem
a kispárnája fölött.
Legyezgeti a szárnyam,
hűvös, mennyei nesz,
s átszellemül az ágyban,
ha netán állati leszek.